

- ב' ימי ראש חודש
- שער הציון
- קריאת התורה בר"ח
- בטעם שזכו הנשים בר"ח כיו"ט

עומקא דפרשה

- ערש"ק י"ח תמוז תשס"ט
- איסור מלאכה בראש חודש
- בגדר אמירת הלל
- אם הנשים חטאו בעגל

פרשת פנחס - בענין ראש חודש

בגדר אמירת הלל ובענין ש"ץ אבל בר"ח

הרב מרדכי פרצוביץ

הנה בענין ש"ץ אבל אם יורד לפני התיבה בתפילות ראשי חדשים (שחרית מנחה ומעריב), עי בשו"ת מהר"ל סי' קכ"ח שנשאל שם אי בר"ה ויוה"כ"פ יכול האבל להתפלל, והשיב שר"ה ויוה"כ"פ הם כרגלים לכל מילי, ויש בהם שמחה, אלא שאין בהם הלל, (מטעמא דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו), ולפי שהם ימי שמחה אין לאבל להתפלל בהם. ומבואר מדבריו דביום דאיכא הלל (כמו בר"ח) אין האבל יורד לפני התיבה כש"ץ, וכן דייק מדבריו הא"ר בסו"ס תקפ"ב, ע"ש.

אלא דמדברי הרמ"א ביו"ד (סי' שע"ו) משמע שאבל יכול לירד לפני התיבה בר"ח, מדכתב "אבל לא נהגו להתפלל בשבת ויו"ט", משמע דבר"ח שפיר נהגו להתפלל.

ולענין הלכה כ' מרן הח"ח זצוק"ל בביאור הלכה סי' קל"ב (בשילהי קונטרס מאמר קדושין) דבימים שאין אומרים בהם בלמנצח וא"א אין להאבל להתפלל לפני העמוד, עיי"ש. ומשמע מדבריו שגם במנחה ומעריב אין לו להתפלל לפני העמוד, שהרי לא תלה הטעם באמירת ההלל, [ועי' עוד בזה בסמוך].

אבל י"לע"מ מש"כ במ"ב סי' תרע"א סקמ"ד וז"ל, "ומתפלל האבל בחנוכה מנחה ומעריב, ובט"ו באב ושבת דלית הלל האבל מתפלל שחרית ג"כ", עכ"ל. ומצינו למדים מדבריו ב' חידושי דינים הסותרים לכאורה למ"ש בבה"ל הנ"ל: א' הדהיתר להתפלל לפני העמוד בשחרית תלוי באמירת הלל, ולא בלמנצח וא"א כמ"ש בסי' קל"ב, ב' דבמנחה ומעריב שפיר יורד לפני התיבה אף בימים שאומרים הלל, וכמו שכתב לגבי ימי החנוכה, וצ"ע.

וביותר צ"ע מ"ש המ"ב בסי' תקפ"א, ששם סתר משנתו לגמרי, שכתב וז"ל, "וכן בימים שאין אומרים תחנון מותר להתפלל שחרית אם אחר יאמר הלל", הרי דהתיר לאבל להתפלל לפני העמוד אף בשחרית בר"ח, וזה דלא כמ"ש בסי' תרע"א ובבה"ל הנ"ל, ומצוה ליישב.

ובטעם הדין הנ"ל דביומי דאמרינן הלל לא ירד האבל כלל לפני התיבה בשחרית, ולא סגי במה שאחר יאמר ההלל, נראה לבאר דהנה עיקר הגדרת הדין של הש"ץ בסדר תפילתו הוא להוציא הרבים יד"ח בכל מה שפרס מחוייבים בתפילתם, וזו היתה עיקר התקנה של חזרת הש"ץ, משום עמי הארצות שלא היו בקיאים להתפלל בעצמם, כמבואר בשו"ע קכ"ד ס"א. (ויש לציון שאף בזמננו שכל אחד מתפלל בלחש, עדיין קיים דין תקנה זו בכתחילה, וכמ"ש הפמ"ג בא"א סי' קכ"ד ססק"ו וז"ל, "יראה לקבל ש"ץ חסיד ביותר טוב, ואפשר יוכיין, ואנו אין מכוונים כבסימן ק"א ס"א בהג"ה, ויוציא לנו, דהוי כאין בקיאים ומוציא הש"ץ", עכ"ל. וזו הערה גדולה אף לזמננו, שראוי לציבור להאזין היטב לחזרת הש"ץ, שאם לא כווננו בלחש יוכלו לתקן זאת ע"י חזרת הש"ץ).

והנה גדר אמירת ההלל בכלל נתקן באופן שאחד מוציא את הרבים, כדנתן בסוכה פ"ג מ"י שהם עונין אחריו "הללוקה". ובר"ח שפיר צריך בדוקא לאמרו בציבור, וכמו שנפסק בסי' תכ"ב ס"ב ברמ"א, ובמ"ב שם סקט"ז, עיי"ש. וא"כ בר"ח מלבד הסדר התמיד של תפילת הציבור שהש"ץ מוציא אותם ידי חובת תפילה, יש כאן גם עוד ענין של הוצאת הרבים יד"ח בהלל, וא"כ סדר וצורת תפילת הציבור בר"ח כוללת גם הלל יחד עם התפילה, דשניהם נכללים בסדר תפילת הש"ץ, להוציא את הציבור ידי"ח בתפילה ובהלל.

וכיון שכן פשוט וברור דבראשי חדשים שסדר תפילת הציבור הוא אף לומר הלל ע"י הש"ץ, א"כ לא שייך לקטוע את סדר תפילת הציבור ע"י הפסיק באמצע שליחותו וסדר תפילתו - תפילתם, ועל כן מלכתחילה אין לו לירד גם לשחרית.

אלא דיש לעיין מהגמ' בר"ה (ל"ב ע"ב), דאיאת התם אמתיני (ובשעת ההלל הראשון מקרא את ההלל, והיינו שבימים טובים שיש הלל וגם מוסף - הרי הש"ץ הראשון שהתפלל שחרית הוא מקרא את ההלל, ולא הש"ץ שמתפלל מוסף, ובגמ' שם ביארו הטעם משום דזריזין מקדימין למצוות, והיינו דכיון שצריך להקדים את אמירת ההלל, לכן הש"ץ שהתפלל שחרית הוא מקרא את ההלל, ומשמע דלא כהיסוד הנ"ל, דאם אמירת ההלל היא חלק מסדר התפילה של שחרית, א"כ מטעם זה צריך שהראשון יקרא את ההלל, ולמה הוצרכו לטעם דזריזין מקדימין, ומשמע שאין ההלל שייך בדוקא לסדר תפילתו של הש"ץ הראשון שהתפלל שחרית.

אלא דאכתי י"ל שאף שבדאי סיבת התקנה היתה משום זריזין מקדימין, אבל הא מיהא מבואר התם דמכח סיבה זו תיקנו דההלל נאמר רק ע"י הראשון, וא"כ י"ל דהשתא אחר התקנה הרי ההלל הוא חלק מסדר תפילתו של הראשון, ושוב א"א להפסיק את סדר תפילתו ע"י שאחר יאמר את ההלל.

ויש נפק"מ לדינא מהיסוד הנ"ל, דאף להנוהגים שהאבל יורד לפני התיבה בשחרית ולהלל יורד אחר שאינו אבל, מ"מ כיון שלכאורה ההלל הוא מסדר התפילה של שחרית, וכדחזינון שהקדיש **תתקבל צלותו** וכו' נאמר אחר אמירת ההלל, ובע"כ שאין ההלל כמזמורים בעלמא שנכנסו בין שחרית לקדיש תתקבל, אלא הוא חלק מסדר תפילת שחרית, ע"כ נראה שהשני היורד לאמירת ההלל צריך לשמוע ולכוין בכל חזרת הש"ץ של שחרית.

לע"נ א"מ הצד' אסתר רחל ב"ר משה אריה הכ"מ

איסור מלאכה בראש חודש

הרב יצחק לסיצין

כתב טורי אבן (מגילה כב: ד"ה ונ"ל) דר"ח אסור בעשיית מלאכה מדינא אפילו לזכרים בזמן שביה"ק קיים מפני המוספין שקרבין בו שהן לכל ישראל. כדהביאו תוס' (פסחים נ.) מירושלמי דמה"ט החמירו בע"פ אחר חצות בעשיית מלאכה משום שהוא זמן ק"פ. וגם כל יום היה ראוי שיאסרו כל ישראל במלאכה מפני קרבן תמיד שהוא לכל ישראל, אלא דשאני תמיד שהתורה הוציאה מן הכלל דכתיב ואספת דגנך, ואם כל ישראל יושבים ובטלים מי יאסוף להם דגן, עכ"ד.

והנה רש"י מגילה (כב: ד"ה ר"ח) ותוס' ר"ה (כג. ד"ה משום) כתבו שניתנה לנשים מצות ביטול מלאכה בר"ח בשכר שלא פירו נזמיהן לעגל. ולד' הטו"א הא בלא"ה אסורות במלאכה מחמת הקרבן מוסף. וכי רק לאחר החורבן ניתן להם בשכר שלא פרקו נזמיהן, כשאין איסור מחמת קרבן.

לפמש"כ בשו"ת רעק"א (ח"א סי' ט' ד"ה גם) דלכאורי נראה דנשים פטורות מתפילת מוסף כיון דנשים לא היו שוקלות אין להם חלק בקרבנות ציבור (ע"כ). א"ש, דנשים לא נאסרו מחמת מוסף ר"ח, אלא רק בשכר שלא נתרצו לעגל.

אך ק"ק דא"כ גם מחמת קרבן תמיד אילו היו נאסרים הזכרים במלאכה הנשים לא היו נאסרות, ומאי קאמר שנאמר ואספת דגנך, ומי יאסוף, נימא שהנשים יאספו. וי"ל דכמש"כ בטו"א דאע"ג שאפשר לקיים ואספת בלילות שלא נאסרים מחמת התמידין, מ"מ כיון שאין דרך לעבוד בקרקע בלילה כבפסחים נה. איכא למשמע מואספת דגם בימים מותרים במלאכה. אף אנו נאמר דאין דרך נשים לאסוף הדגן, אלא כבודה בת מלך פנימה ועוסקות בגידול הבנים, [כבתוס' ב"ק פ. ד"ה חובה וכו' וכי דרכה לקבור בניה שאין עוסקת לגדלן אלא עוסקת לגדל צאן]. והבעל הוא המביא החיטין מהשדה, כבימות סג, ולכך איכא למשמע מואספת, דגם האנשים לא נאסרים במלאכה מחמת קרבן התמיד.

ולהחולקים על רעק"א (עיי' צמח דוד שם) דסברי דאע"ג שישנשים אינן שוקלות, מ"מ תורמין עליהן ונחשבות גם הן בעלים, ולכך לא משכח"ל שינוי בעלים בק"צ ע"י שיחשוב לשם נשים. א"כ נראה דגם הן היו נאסרות מחמת התמיד, ולהטו"א נאסרו בר"ח מחמת קרבן מוסף, וע"ש שהכריע דאפילו לר"י שמוסף קרב רק עד ז' שעות מ"מ איסור מלאכה הוא כל היום. הדק"ל מה שכרן בזמן המקדש על שלא נתרצו לעגל.

וי"ל דבלילה אין איסור לאנשים מחמת המוסף. והנשים זכו בביטול מלאכה גם בליל ר"ח על שלא נתרצו בעגל. ולהמור וקציעה שבלילה מותרות במלאכה, שמא סובר כרעק"א דאין להם חלק במוסף, ולכך רק משום העגל בטלות ממלאכה ביום. ועי' ביאה"ל סו"ס תי"ז שכתב על המו"ק "ואיני יודע אם נהגו כדבריו", אלא גם בלילה בטילות ממלאכה.

הטור בסימן תיז כתב, "ואיתא בפרק מה מפרקי דרבי אליעזר, לפי שלא רצו הנשים ליתן נזמיהם לבעליהם במעשה העגל, לכך נתן להם הקב"ה שכרן שיהיו משמרות ראשי חדשים יותר מהאנשים", וכן כתבו רש"י ותוס' מגילה כב. וכן במשנה ברורה סק"ג, וע"ש באריכות במ"ב ובבה"ל שכל בת ישראל מחוייבת לנהוג לפרוש בר"ח עכ"פ ממקצת מלאכות, ושיהא הבדל בין יום זה לשאר ימות החול.

ויש להתפלל, שהלא כתוב מפורש בתורה בפרשת וזאת הברכה "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו", ופסוק זה קאי על חטא העגל, והכוונה שבני לוי מסרו נפשם והרגו אביהם ואמותיהם שחטאו בעגל, הרי להדיא דגם "אמו" והיינו הנשים חטאו בעגל. ועיין ביומא (סו): שכל שבט לוי לא חטאו בעגל, והגמ' מקשה מפסוק זה שמבואר ש"אביו" של הלוי חטא בעגל, ומתרצת הגמ' דהכוונה באבי אמו מישראל. וע"ש ברש"י ד"ה האומר, "אלמא אביו ואמו אחיו ובניו עבדו ע"ז", הרי להדיא מבואר ד"אמו" של הלוי עבדה ע"ז, וכן מבואר בתוס' ישנים שם ש"אמו" של הפסוק היינו שעבדו ע"ז.

ולא מצאתי בפוסקים ובמפרשי הש"ס מי שיעורר שאלה פשוטה זו, אמנם מצאתי בספר "ראש חודש" עמ' רנב ששאל שאלה זו את מרן הגר"ח ק שליט"א, וענה לו "כנראה רוב הנשים לא עבדו העגל, אבל היה מיעוט נשים שעבדו", עכ"ד. ולכאורה דוחק לומר כן שחלק מהנשים חטאו בעגל. ועוד, שבמדרש קהלת ושיר השירים ויקרא רבה פ"ב אמרו: "אדם אחד מאלף מצאתי, זה משה, ואשה בכל אלה לא מצאתי, אלו נשי דור המדבר", והיינו שלא חטאו ב"אלה" אלהיך ישראל. ומשמע להדיא כפשוטו שאשה לא מצאתי - שלא היתה שום אשה בחטא העגל.

וחשבתי לומר שמוכח מזה שהיו שתי עבירות שונות בחטא העגל, א. עוון עשיית העגל, ועל זה אמרו שהנשים לא השתתפו, שלא נתנו נזמיהן לעגל, וכן מדויק במדרש הנ"ל שלא השתתפו ב"אלה אלהיך ישראל" - וזה היה בט"ז תמוז. ב. החטא של ההשתחוויה לעגל שעבדו ע"ז ב"י בתמוז. ויתכן שבחטא זה אכן השתתפו הנשים.

ויש להמתיק הדברים קצת על פי המפורסם בשם החסיד יעב"ץ שבכל הדורות הנשים מסרו נפש יותר מהגברים, משום שיש להם מידת התרוממות והפשטות ולא מתחכמים בהוראות היתר שונות ומשונות, וכן בחטא עשיית העגל היה נסיון גדול, שאהרן אמר בעצמו להביא הנזמים לעשות העגל, והגם שכוונתו היתה לשם שמים, אבל מ"מ היה מקום להוראת היתר, שהרי אהרן אמר להביא התכשיטים. אבל הנשים ידעו שלא יתכן שזה דרך האמת, ובתמימות לבבם החליטו שלא יתכן שהקב"ה רוצה שישראל יעשו עגל, ולכך באמת לא חטאו בעשיית העגל. וכל זה בעשיית העגל, אבל בהשתחוויה לעגל שהיה חטא אחר, שם אולי גם לנשים היה תאוה להשתחוות לעגל.

אלא שמצאתי במתנות כהונה על המשך דברי המדרש שם, "רבי אומר, נשי דור המדבר כשירות היו, כיון ששמעו שאסורות לבעליהם מיד נעלו דלתותיהם, אמר הקב"ה ישראל ביוקר עומדין לי", ע"כ. ובמתנות כהונה שם מסביר כוונת המדרש, שזה המשך למש"כ המדרש על חטא העגל, וכוונתו, דמאחר שהגברים עבדו ע"ז והנשים לא השתחוו, לכך נאסרו על בעליהם, הרי דנקט שגם בחטא של השתחוויה לא נכשלו.

אמנם פירוש המתנות כהונה מחודש מאד, שלכאורה כוונתו שכיון שעבדו ע"ז דינם כמומר שדינו כמו גוי, והם שלא נכשלו אסורות לבעליהם כמו שאסור להיות עם גוי. ומצאתי בחידושי הרד"ל במדרש שם שהעיר על דבריו שדין זה שנאסרו לעובדי העגל אינו ברור, ותלי באשלי ררבי ואמכ"ל בזה, ע"כ. וע"ש ובעוד פירושים על המדרש שאין מפרשים דקאי על חטא העגל, אלא ענין בפני עצמו הוא, והכוונה, שכשנאמרה פרשת עריות והגברים בכו כמבואר ביומא, אז הנשים קבלו את הדינים באהבה. ועוד צ"ע לפירוש המתנות כהונה, שהרי ממחרת י"ח בתמוז כבר הרגו את כל העובדים, נמצא שהמעלה של בנות ישראל שנעלו את דלתותיהם לא היה רק ללילה אחת - ליל י"ח תמוז, שהרי ביום י"ז עבדו ע"ז ונעשו מומרים, ובי"ח כבר נהרגו.

ולענין אם מומר אסור באשתו, מצאתי בבית מאיר סי' קנב שמציין לסי' קטל לענין אם מומר כופין אותו להוציא, ומשמע להדיא שבעצם אין אשתו אסורה עליו, והבית מאיר שם מדייק מהרמב"ם ומתשוו הרשב"א (סימן אלף קסב) שקרוב הדבר שיש איסור לא תתחתן עם מומר, ואולי זו כוונת המתנות כהונה, אלא שכבר כתבנו ששאר המפרשים מסבירים כוונת המדרש שלא קאי על חטא העגל, ולפ"ז יתכן לומר שהגם שמבואר שהנשים לא השתתפו בעוון עשיית העגל, אבל בחטא עבודת העגל אולי נכשלו כמו האנשים, וצ"ת.

מן התורה ר"ח הוא רק יום אחד, בין אחר חוד שחסר ובין אחר חודש מלא, ככתב הרמב"ם בהל' קדוה"ח פ"א ה"ג וכן בפ"ב ה"ח, "ויהיה החודש מעובר ולא יהיה ראש חודש אלא יום אחד ושלושים. אבל בימינו, אחר שנקבע הלוח הקבוע ע"פ המולד הממוצע, עושין ר"ח אחר חודש חסר יום אחד בלבד, ואילו אחר חודש מלא עושין שני ימים, וצריך לתת דעת למה נקבע כך, דהא יום א' בחודש הוא ר"ח ונקרא יום הקביעה שממנו מונים ימי החודש, ויש רק יום אחד כזה בין אחרי חודש מלא ובין אחר חודש חסר, ואם מחמת ספיא, חדא, דאנן ידעינן בקביעה דירחא ואין לנו ספק, ועוד, משום הספק יש לנהוג יומיים בכל ר"ח, מעין מה שכתב הרמב"ם בפ"ג ה"ט לגבי ראש השנה, שאם לא נודע להם שקדשו ב"י את יום ל', נהגין ר"ה יומיים, יום ל' ויום ל"א, עד שיבואו השלוחין ויודיעו להם מהו יום הקביעה. ולפ"ז היה מקום לעשות ר"ח אחר חודש חסר, יום א' ויום ב' לחודש הבא, כדוגמת ר"ח בימינו שנוהגים א' וב' בתשרי, כלומר ננהוג תמיד ר"ח בימים האפשריים להיות ר"ח, שהם יום ל' ויום ל"א, ולא יותר, כדאיתא בספרא פ' אמור שאפילו שנאמר אתם ג' פעמים אפילו שוגגין וכו' אין זה אלא רק שיקבע בדיעבד אחד משני הימים הנ"ל, אבל לא קודם לכן ביום כ"ט או א"ח ביום ל"ב.

והנה כתב הרמב"ם בטעם דיום ל' לעולם ר"ח, אף אחר חודש מלא, בפ"ח ה"ד "הואיל ומקצתו ראש חודש", וצ"ע, הרי לא תמיד נופל המולד ביום ל'. בין אחר חודש חסר ובין אחר חודש מלא, ולכאוי זו כוונת הרמב"ם הואיל ומקצתו ר"ח דהמולד נפל באותו יום, ור"ח הוא בחלק שמהמולד והלאה, ועוד, דגם ע"פ הרוב אין המולד ביום ל', דאפשרויות נפילת המולד הן בטווח של יותר מיומיים, וא"כ יום אחד הוא מיעוט האפשרויות. אכן באמת לא שייך לעשות ר"ח בכל יום שנופל בו המולד כגון ביום כ"ח או כ"ט, כנ"ל, אלא רק ביום ל', אף אמאי לעולם יום ל' ר"ח אף שאינו יום הקביעה, כלומר אחר חודש מלא, ואף שהמולד לא נופל בו אלא לפניו או אחריו. ועוד, הרי המולד יכול ליפול גם ביום ל"א, א"כ אמאי יום ל"א אינו לעולם ר"ח, אף אחרי חודש חסר ורק יום הקביעה - א' בחודש יהיה ביום ל'.

ונראה לומר בדרך אפשר, דרצו חז"ל שיהיה ניכר מתי יהא יום הקביעה, כמו בדברים אחרים בחשבוננו לימי הגלות שמיועד לכל מקום שנפוצו בני ישראל שעשו באופן שלא תיפול טעות, ולא ספק. לכן עשו שאחר חודש חסר יהא רק יום אחד ר"ח ואחר מלא יהא יומיים. דמעתי ידעו כולם שאם ר"ח הוא יום אחד, הוא יום א' בחודש וכשהוא יומיים יום ר"ח שממנו מונים הימים הוא היום השני.

דהנה יסוד חשבוננו הוא חשבון המולד הממוצע, ובאמת יום ר"ח היה צריך להיות יום המולד בלבד, כשיטת אחרים וכדפירש רש"י בר"ה כ"ו, וכן כתב הרמב"ם בפ"ז ה"ו - "ויום המולד הוא יום הקביעה לעולם". אכן כיון דלהלכה נקטינן דלא כרמי, אלא נוהגים גם ע"פ הדחיות שפירט הרמב"ם בפ"ז לגבי ר"ה, נמצא שלא תמיד ר"ח הוא ביום המולד, בכל חודשי השנה. [ובטעם הדחיות ראה ברמב"ם וראב"ד סוף פ"ז ואכמ"ל]. ומ"מ, בחרו לקבוע יום ל' לעולם ר"ח, כיון שיש אפשרות שיהא יום המולד, אף שיום א' בחודש נקבע למחרת, ודי בכך בכת, כדי שנבחר, מתוך שני האפשרויות הנ"ל איזה ר"ח לעשות יומיים. ואי תימה, א"כ מנין שכשנקבע יום ל' אחר חודש חסר, שלא יהא אפשרות למולד ליפול ביום ל"א, כדי שיקבע אף הוא לר"ח מהטעם הנ"ל, הנה בזה מצאנו בספר עתים לבינה, שחשב כל האפשרויות לנפילת המולד בכל סוגי השנים ולכל החדשים, ובכל האפשרויות לא נמצא שיפול המולד ביום ב' לחודש, אף אחר חודש חסר. ורק בחדשים כסלו ושבט בשנים מעוברות, יכול המולד ליפול ביום א' בחודש, אחר חצות היום, ומ"מ לא יאחר את סוף יום ר"ח, גם בהם.

נמצא לפ"ז דנקבעו שני תנאים לקביעת ר"ח למצוותיו, חדא, שיהא יום שראוי לקבוע בו ר"ח, והוא רק יום ל' או ל"א, אף שהמולד יכול ליפול קודם לכן. ואידך, שיהא יום שאפשר שיפול בו המולד, לפי יום הקביעה באותו חודש. ולכן אחר חודש מלא, יום ל"א הוא ר"ח כיון שהוא יום א' בחודש הבא והוא יום הקביעה, ויום ל' ר"ח ג"כ כיון שיש אפשרות שיפול בו המולד בחודש מלא. אבל אחר חודש חסר, יום ל' הוא ר"ח כיון שהוא יום הקביעה, אבל יום ל"א שהוא יום ב' בחודש, אינו ר"ח, כיון שאחר חודש חסר לעולם לא יפול המולד ביום ל"א. וזהו כוונת הרמב"ם - "הואיל ומקצתו ר"ח", ולאפוקי אחר חודש חסר, דאי אפשר לומר כן על יום ל"א כדי שיקבע ג"כ לר"ח למצוותיו, כנ"ל.

ר"ה נקרא מועד

כתיב בפר' פנחס (כט,לט) "אלה תעשו לה' במועדיכם" ואמרי בשבועות... הוקשו כל המועדים כולן. ור"ח בכלל מועדיכם "ר"ח נמי איקרי מועד", דנדרש מהפס' קרא עלי מועד על מילוי חודש תמוז (עי' תענית טז). וכן בערכין י: ר"ח איקרי מועד. ועי' טור סו"ס תיז' וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים...

והטור תיט' כ' דאיתקש למועד דכתיב "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם" [ולכן מצוה להרבות בסעודה]. וכי' החיד"א בפתח עינים (ערכין י) דלא מיייתי דנקרא מועד מקרא עלי מועד, דעדיפא ד"ת מדברי קבלה. ובחקרי לב (סוף יו"ד ח"ב) הק' דהרי ר"ח איקרי מועד הוא ילפו מדאורייתא כדאי' בשבועות. וכן מוכח בתוס' ר"ה כא: ע"ש. ויתכן לבאר דאיכא ב' דיני מועד בר"ה. הא: קדושת היום, מצד הקרבות כמ"ש הלבוש [לק']. ודין זה ילפי' מההיקש דפר' המוספין כדאי' בשבועות. ואיכא דין ב' של שמחה, דלא ידעינן מהקרבות, ולזה ילפי' מביום שמחתכם. ולכן לגבי סעודה הביא הטור הלימוד דר"ח כמועד לשמחה. ועי' בסי' תכ' שהביא הטור ד' הרי"ף גאות דראשי חדשים הם ימי שמחה, דכתב וביום שמחתכם וכו'. ואומרים בו בהלל זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.

ונפס"מ במה דנקרא מועד, לאיסור תענית כדתנן בתענית טז: ופירש"י בר"ח דאיקרי מועד. ובכלל זה הנשבע להתענות בר"ה, עי' בשו"ע תיח, דאם המועד מדרבנן חלה עליו שבועה, ולד' הרמב"ם (נדרים פ"ה) דר"ח מועד מדאורייתא לא חלה, [ועי' מ"ב תקע"ד]. וכן לענין ריבוי סעודה [כנ"ל בטור, ולק']. והחרדים [לק'] כ' דמההיקש למדנו שדינו כחור"מ, ועי' בסידור הרי"ע"ף דיש בו איסור מלאכה כחור"מ. וכן לגבי אמירת צידוק הדין, עי' טור תכ.

קדושת ר"ה

כ' הלבוש (תיז) דאמנם לא אסרה התורה מלאכה בר"ח, מ"מ יום שיש בו קדושה הוא יותר משאר ימי החול, כיון שמביאין בו קרבות מוספין כיו"ט. ויש לה"ר מרש"י בחגיגה יז: מנה ימים וקדש חודש פירש"י קדש חודש למוספין. מבואר דקדושת ר"ח מחמת קרבן מוסף. ועי' שלה"ה (הגהות פסחים תו"א ז) טעם אחר דיש בו קדושה יתירה.

ועי' זכר יצחק (יא,ב) שחידש דקדושת ר"ח אינה כשאר יו"ט שמתחילה מהלילה, אלא היא רק ביום, וטעמו כנ"ל דתליא בקרבן וזמנו ביום. ועי' משנת יעבץ (יו"ד כה,ח) דאיכא ב' דינים בקה"ח, קביעות החודש וקידוש היום בקדושת ר"ח. ועי' שאג"א סי' סב.

עי' במרגניתא טבא שבסו"ס אהבת חסד שבשבת וי"ט צריך לחשוב בקדושת היום. וכי' "ואף בר"ח נכון לזכור קדושתו כי הוא יו"ט דאורייתא." כ' החיד"א במדבר קדמות (גיב) דקדושת ר"ח קדמה לשבת שהרי יום הששי שנברא האדם היה ר"ה א' בתשרי. ועי' חת"ס (תו"מ) בפר' דהטעם שצריך חטאת בר"ח מפני שהוא יום מקודש, ולכן צריך מירוק על הזמן הפחות ממנו, ע"ש. וכי' בפרי צדיק (ח"ב קיט): דנקרא ראש חודש ולא תחלת חודש, מפני שכל קדושות החודש כלולות בו.

אי' בתקו"ז והובא באבן שלמה (ט,י) שבכל יום המוסף יש לאדם נשמה יתירה והוא תוספת רוח"ק. וכ"כ היסו"ה (שער הצאן פ"ב) שבר"ח ניתנת לאדם נשמה יתירה. ועי' שלה"ה בפר' פנחס (תו"א א) דהיא מדרגת נפש כבחו"מ. ועי' כה"ח תיט"ח, דמכיון שיש בו נפש יתירה איכא חיוב להקביל פני רבו בר"ח.

עי' ברכ"י תיט' דמצוה להרבות בסעודת ר"ח כי יש בו קדושה, ומצינו בו מעלה יותר מיו"ט שאין אור של גיהנם שולט בר"ח כמו בשבת, ומקורו בפסיקתא, והובא גם במדרכי פסחים (קה). לגבי ר"ח שחל ביום א' שא"א צ"צ בשבת משום שבמוצ"ש הנשמות אינן חוזרות לדין כיון שאין אור של גיהנם שולט בו.

כבוד ר"ה

הנהגת הגר"א (במע"ר קנא) "לובש כובע שבת לכבוד ר"ח שהוא דאורייתא". ועי' ביסו"ה (שם) "זאת עולת חודש בחודשו" לחדשו בשינוי, לשנות בגדיו בר"ח שילבש האדם איזה מלבוש חשוב, וסימנם "חמש חליפות שמלות", חמ"ש ר"ת חודש מועד שבת יחליף שמלותיו. ובכה"ח (תיטו, כ) שייהיה בגד מיוחד לר"ח וחור"מ, [עי"ש שראוי שיהיו ג' מיני בגדים מלבד בגדי חול].

ובמחזיק ברכה (תיט) הביא מהאור צדיקים שכשם שחייב לכבד המועדים כר"ח חייב לכבד ר"ח "שגם בו יש הארת נפש", וכן יש להחליף הבגדים.

היוסף אומץ (תרפג) הביא שיש נוהגין לכבדו בלילה להדליק נרות כמו בשבת, ומסיק דטוב לכה"פ להוסיף, [ועי' כה"ח (תיטז), לעשות שינוי משבת]. וכ"כ הפר"ח (תיט) להוסיף נרות. וכ"כ במע"ר שם שבערבית דר"ח מרבים קצת בנרות.

עי' חכמה ומוסר ח"א מא' קלה כבוד ר"ח" מ"ש על הפר' בגודל החיוב והזהירות בכבוד "המועד המכובד אשר זכינו לו בכל חודש".

שמחה בר"ה

בדברי הטור שר"ח הוקש למועדים, ע"כ הוא בדין שמחה שהרי ילפי' מביום שמחתכם. וכי' היראים רכז שהוא מדאורייתא עפ"י ההיקש בשבועות י. וכי' מהאו"ז (תנג) דאסור מדאורייתא להתענות בר"ח.

ועי' ברכות מט. ובתוס' רא"ש דביאר ספיקא דגמ' אם שייך בר"ח שמחה מצד ההיקש הנ"ל ומצד דנקרא מועד, ולא איפשיטא. וסיים דמסתבר דלא שייך שמחה בר"ח. [וכי' בפסקים פ"ז כג]. וכ"נ ברש"י תענית טז: שכ' דאף דר"ח אקרי מועד מ"מ לא מקרי יום משתה ושמחה. ועי' מאירי פסחים סח: דהשמחה בר"ח רשות [ולכן אין מצוה באכילה]. ובלבוש (תיח) משמע דהשמחה מדרבנן, דכ' דההיקש למועדים לשמחה הוא אסמכתא.

ועי' בס' בית אהרן (עה"ת ח"ב פתיחה ד) שביאר בדעת הרא"ש והטור דגדר השמחה אינו כביו"ט במצות ושמחת בחגך, אלא הוא כדין ותקעתם בחצוצרות שהוא אות שמחה, ע"ש. וכדבריו משמע בשו"ת הרמ"ע מפאנו (עט) דההיקש לשמחה הוא רק לתקיעת החצוצרות, ע"ש. אכן בדעת היראים נראה דהוא דין שמחה גמור שכ' דמתקיים בבשר ויין [עי' לק'].

מצות אכילה בר"ה

כ' הטור (תיט) מצוה להרבות בסעודת ר"ח, מדאתקש למועד [ומדין שמחה]. והכל בו כ' מפני כבוד היום שהוא כפרה לישראל. ועוד כ' זכר לסעודה שהיו עושין לעדי הלבנה בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה. ועי"ש בטור מהפסיקתא דהוצאות ר"ח כהוצאות שבת ויו"ט.

ומ"ש בברכות מט: דאין חיוב לאכול בר"ח, כ' הרוקח והיראים דהוא באכילת פת, כיון שגם בלעדיה יכול לשמוח בבשר ויין. ועי' או"ז דאינו חייב לאכול פת מ"מ המוסף סעודת ר"ח ואוכל ושותה בטוב ה"ז משובח. [מובא בדרכ"מ תיה, ובשעה"ז תיט"א, כ' דמשמע מהאו"ז דלכתחילה ראוי לאכול פת]. אך הר"ן בשבת כד. (ד"ה ואת"ל) הביא דעת ה"ר יחונתן שבר"ח חייב לקבוע סעודה על הפת ולברך בהמ"ז. ועי' יוס"א (תרצד) שהביא מנהג לאכול ג' סעודות פת, כדי לברך בהמ"ז עם יעו"ג, ובכה"ח (תיט, כ) כ' לבצוע על ב' ככרות.

וכי' הרוקח (רכח) דמצוה לאכול בר"ח כמו במועד, דאיתקש בתורה וכו'. וכ"מ לראשונים (הנ"ל) דאיכא דין שמחה מה"ת ממילא האכילה היא מדאורייתא וכמ"ש החרדים (פ"ד ה) בכלל מצוות האכילה מדאורייתא, לאכול ולשתות בר"ח, דכן נראה מהרמב"ם פ"ג מהל' נדרים שהוא דבר תורה, משום דקרי מועד וא"כ דינו כחור"מ. ועי' ערו"ל סנהדרין ע: דסעודת ר"ח היא דוקא ביום אבל בלילה לא יצא ידו"ח. [ועי' בזכר יצחק לעיל דלכא דקדושת ר"ח בלילה].

ראש חודש אב

המקור שר"ח נקרא מועד הוא מר"ח אב שעליו נאמר קרא עלי מועד. וא"כ לראשונים דאיכא דין שמחה הוא גם בר"ח אב, וכ"כ להדיא היראים שחייב אדם לשמוח בר"ח כדאמרינן דר"ח אב מיקרי מועד. ומשמע שם דהוא באכילת בשר.

אך בסדה"י (עט) כ' דאסור באכילת בשר כיון שהוא ראש לחודש של פורענות וגם נפטר בו אהרן הכהן. ועי' בסידור היעב"ץ דבר"ח ניסן ואב מותר להתענות. ובדברי שאול (יו"ד שמא ד"ה ובה) הביא ראה דאסור באכילת בשר אע"פ שהוא ר"ח, מתענית כט: דדרשו לאסור כיבוס מר"ח מהפס' והשבתי משושה חגה, דהיינו ר"ח שנקרא חג, הרי דבז"ג נא' השבתת החג. וגם דאמרו משכנס אב ממעטין בשמחה, ואין שמחה אלא בבשר.

שירי דוד עבדך הנשמעים בעירך

צ"ב נוסח זה במוסף דר"ח מה ענינו לר"ח דוקא, וכי' בסידור היעב"ץ דלא נזכר בשום תפלת היחיד, כי אב בר"ח, כי זמנו הוא. וסימנו דוד מלך ישראל חי וקיים. [עי' תולעת יעקב דד' קרואים דר"ח כנגד האבות ודוד]. ועי' שיחות רש"פ חנוכה עמ' קיב.

ועי' או"ש (כלי המקדש גב) דנשמעים בעירך זה בכלי שיר, האמורים לפני מזבחך זה בפה על הדוכן. ומבואר בזה גם הנ"ל דלא שייך בשבת ומועדים למ"ד דכלי שיר לאו עבודה ואינה דוחה שבת, וכ"כ בבנין שלמה (כא). ובהערות עמ"ס סוכה נא. ביאר דאף למ"ד [להלכה] שדוחה שבת, מ"מ הוי דוחיה ולא הותרה ולכן היו מנגנים בכלים רק כדי הצורך (בב' כלים, עי' ערכין י). וא"ח היו נשמעים בעירך.

ובפחד יצחק (קוני ירח האיתנים מא' יג*) ביאר הכוונה על ההוספה על העיר בשתי תודות ובשיר (שבועות רפ"ב). ועי"ש בבאור חילוק הלשון בין נשמעים לאמורים.

ועי"ע בבנין שלמה שם בשם אחיו הג"ר בצלאל הכהן, דחשיבות ומעלה גדולה היה בשיר של ר"ח, דעי"י היו יודעין בכל העיר דהוקבע ר"ח בזמנו כמבואר בסוכה נד, דזהו ענין גדול ושבח לישראל דכל קדושת ר"ח וקביעת המועדים ע"י ב"ד הגדול, וזה נתפרסם ע"י השיר של ר"ח.

קריאת התורה בר"ח

הרב אשר לוי

הגמ' במגילה (כא): דנה בר"ח שקוראים פרשת צו שבפרשת פנחס, שיש בה שמונה פסוקים וקוראים בה ג' עולים, וכ"א צריך לקרוא ג' פסוקים, אך יקראו. ופשוטו מקריאת מעמדות שבפרשת בראשית יש ה' פסוקים, דרב אמר: דולג, פי חוזר על הפסוק שקרא הקודם. ושמואל אמר: פוסק, פי חולק הפסוק האמצעי לשנים, ונמצא שכ"א קורא שנים וחצי פסוקים שהם שלשה. והסיקו, הלכתא דולג, ואמצעי דולגן. ולדעת הראשונים פשיטות זו היא גם לענין ר"ח ולכן הכהן קורא ג' פסוקים, וידבר, צו, ואמרת. והלוי חוזר פסוק ואמרת שקרא הכהן, וקורא עוד שני פסוקים אחריו, ושלישי ג"פ אחרונים, ונהגו שמוסיף גם ביום השבת. וכ"פ בשו"ע (סי תכג ס"ב) אולם דעת הגר"א ע"פ מסכת סופרים (פ"ז ה"ט) שהשלישי הוא הדולג [לפי גירסתו שם].

דנו הפוסקים כשאין לוי בבהכ"נ שצריך הכהן לקרוא שוב במקומו, אם בכה"ג כיון שצריך לחזור על פסוק שכבר קרא ונמצא שקורא רק ב"פ חדשים ואין קריאה פחות מג"פ, או נימא שאין הקפידא בברכה רק שלא יקרא פחות מג' פסוקים. ובתורת חיים סופר (וסי קלז ס"ק יג) ויותר מסתבר שיצא הכהן לחוץ, משום דבלא"ה הדין שהכהן עולה במקום לוי ומברך ב"פ רפוי בידינו. וכ"כ הנפש חיה (סי קל ס"ח).

אולם בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי ט אות ג) מסיק, שיקרא הכהן שוב. כ"כ השע"א (שע"ח ס"ח) לדוד אמת (ס"ו ס"ק סח) ספר חיים (סי לח ס"ד). הר צבי (ח"א סי טז). אמנם במ"ב לא ביאר דין זה.

ולכאוי יש לפשוט לפי מש"כ הבי"י (סי רפב) בשם הריב"ש (סי פד) שמותר לקרות עולים הרבה אע"פ שקורא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך אין בכך כלום, והוכיח שהרי בימי חנוכה ובחוקה"מ דסוכות קורא זה מה שקרא זה. וכן נהגו דלא כר' אפרים (במרדכי סוף מגילה) שסבר שהוי ברכה לבטלה. ובשו"ת גנת ורדים (חאו"ח כלל ב ס"ס כב), כתב לדחות שאין למדים אפשר משאי אפשר, שבסוכות וחנוכה הוא חובת היום וחובת הציבור וא"א באופן אחר, אבל בש"ת אינו חובת היום.

והשו"ע (סי רפב ס"ב) פסק כריב"ש, וברמ"א ס"ל כר' אפרים ורק בש"ת מקילים. וכתב הפרישה (סק"ו) לפי"ז בכהן ולוי שקראו כבר ונזדמנו לבהכ"נ אחר דהיה נראה לאסור לקרוא שוב, ונ"ל שמשום כבוד הציבור מותר לקרוא ולברך שוב, וכ"כ המג"א (שם ס"ק טו). ויש לדון אם כוונתו לחלוק על הרמ"א דבפסוקים לא שמענו כן דהמ"ב לא כתב שהמג"א פליג אלא הביאו א"ח"כ (בס"ק לב), ואם פי שאף לר"א מודה שיכול לברך לא ביאר מה החילוק, ולכאורה אפשר דלא פליגי הפרישה והגור"ר, שהגור"ר מיייר בקריאה שאינה חובת היום וגם אינה חדשה לנמצאים בבהכ"נ שכבר שמעו קריאה זו, אבל המג"א מיייר שאף שהכהן והלוי כבר קראו, אבל לנמצאים היא קריאה חדשה והיא גם חובת היום. ועוד דאף לריב"ש שאין ברכתו לבטלה מ"מ אינו עולה למנין הקוראים כמש"כ השו"ע (סי קלז ס"ו) שרק בקראו ג"פ חדשים או ב' פסוקים כשא"א אז עולה למנין הקוראים, והמג"א מיייר בכהן לוי וע"כ עולים למנין הקוראים, אע"כ כיון שזו קריאה חדשה לציבור שרי, ועוד דהמ"ב (רפב ס"ק לב) הביא לדברי המג"א, ומאידך פסק כרמ"א (בס"ב) שאין לקרוא אם כבר קראו. אמנם באמת ליעקב אלגאזי (אות סב) והלדוד אמת (ס"ו אות סח) הביאו מחלוקת זו בין המג"א לגור"ר הרי שסברו דפליגי.

[ושמא י"ל שהמג"א מיייר בדיעבד שקראוהו יעלה ויברך אבל לכתחילה לא יקראו, וכן משמע בגר"ז (ס"ד) שכתב דברי הרמ"א שלכתחילה לא יקראו מה שכבר קרא. אמנם במהר"ם שיק כתב שבדברי המג"א אף לכתחילה].

וא"כ בר"ח שחייב הציבור בקריאה זו ואי אפשר אחרת, לא גרע מהמג"א דפסק המ"ב כוותיהוא"כ אף לרמ"א יכול לברך. [דאף לשיטות דפליגי מ"מ ס"ל כמג"א]. ואף עולה למנין הקוראים [דהריב"ש מיייר לענין ברכה אבל לא עולה למנין הקוראים] כמש"כ השו"ע (סי קלז ס"ו) הקורא בתורה ראשון, שאם הוסיף על מה שקרא הראשון ג"פ או אפי' שנים במקום דלא אפשר, אותו שני עולה מן המנין, ואם לאו אינו עולה מהמנין. וא"כ הכא קורא ב"פ חדשים וא"א - עולה. ואפשר הדחולקים דפליגי ס"ל דנחשב אופן דאפשר שיצא הכהן מבהכ"נ ואינו מוכרח לעלות ולכן אסרו לכהן לקרוא פעמיים.

ובשערי חיים על השע"א (ש"ח אות יח), הביא דברי קונט' וילקט יוסף (ח"ד סי קלו) שיעץ שאם אין לוי, יקרא הכהן פעם שניה ג' פסוקים חדשים והישראל ידלוג לפסוק עולת תמיד, כדעת הגר"א, ודחה דבריו. ע"י בספר אשי ישראל תשובות מהגר"ח קניבסקי שליט"א (תשובה שכז) שנשאל, אם בר"ח כשאין לוי אף הנוהגים כשו"ע ינהגו כהגר"א, כדי שלא לקרוא לכהן שנית מה שכבר קראו לו. והשיב: יתכן.

בטעם שזכו הנשים בר"ח כיו"ט

אברהם ישעי' פרידליס

כידוע, המנהג הוא שנים אינן עושות מלאכות מסוימות בראש חודש, והמקור לזה הוא מדברי הטוש"ע, (סי תיז א). ובשיבולי-הלקט כתב, דמנהג זה החלו לנהוג בו מימות משה רבינו, והטעם לזה הוא כמש"כ שם הטור, דכיון דהנשים לא השתתפו בעשיית העגל, ולא נתנו את תכשיטיהן, לכך ניתן להן ר"ח כיום טוב, שהיו משמרים ראשי חודשים יותר מהאנשים.

ויש להתבונן בזה, מדוע ניתן להן דווקא יום ר"ח להיות כיו"ט, ומהו המידה כנגד מידה שלכן זכו בזה. עוד צריך להבין, דהנה שבת לוי ג"כ לא נטלו חלק בעגל, וכמש"כ רש"י, (שמות לב כו). וא"כ מדוע לא ניתן גם להם שבת, עוד יש להתבונן מדוע השתרש המנהג להמנע ממלאכות תפירה וסריגה וכדו', שהם דברים הקשורים לבגד.

ונראה לבאר, דהנה ידוע שהמפרשים דנו רבות לבאר את פשר חטא העגל, ואיך הגיעו לחטא נורא זה, ועי' גמ' ע"ז ד: לא היו ישראל ראוין לאותו חטא וכו'. ע"כ. ומדברי 'הכוזרי' (מאמר א צז) מתבאר, שודאי לא הייתה כוונתם כפשוטו לכפור בה' ולעבוד לעגל, אלא שכיון שידעו שמשם עלה למרום להוריד לוחות הברית, ולעשות להם ארון, וזאת כדי שיהיה לפנייהם דבר מוחשי, שבו תהיה ניכרת הברית בין עמי' להקב"ה, וכאשר בושש משה מלרדת, החליטו על דעת עצמם לעשות דבר מוחשי - עגל הזהב, ושורש חטאם היה, בכך שלא שאלו את אהרן והזקנים לדעתם, ועי"ז עברו על איסור ע"ז, ע"כ.

והנה לאחר שעשו את העגל, נאמר בפסוק (שמות לב ו): וישכימו ממחרת וכו' וישב העם לאכול ושתו וכו'. ע"כ. וכתב הרמב"ן, שישבו לאכול לשבעה ושתו לשכרה, כאשר יעשו בחגים ובמועדים. ע"כ. ונראה שהתורה באה לומר בזה חומרא נוספת בחטאם, שלא הסתפקו בזה שעשו את העגל, אלא שחגגו אותו כאשר עושים בחגים.

ובזה יתבאר לנו התמיהה הראשונה, מדוע זכו הנשים בר"ח כיו"ט, וכנגד זה שהנשים לא חטאו בעגל, ולא חגגו בו, זכו לקבל יו"ט לחגוג בו יותר מהאנשים, וכיון שעיקר חטאם של האנשים היה במה שעשו זאת על דעת עצמם, קבלו הנשים דווקא את ר"ח ולא יום אחר, היות ור"ח מסמל באופן מיוחד את כח ביל"ז, שרק על ידם נקבע ומתקדש כמבואר ברמב"ם, (הל' קדה"ט פ"ב ה"ח).

עוד נראה לומר, ובהקדם דברי 'המשך חכמה', (פר' פנחס). שהביא את דברי הגמ' חולין ס: שדורשת את הפסוק הנאמר בר"ח, (במדבר כח טו). "ושעיר עיזים אחד לחטאת לה": אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח, ע"כ. וביאר זאת המש"ח ע"פ דברי המדרש, (בראשית רבה ו). דמה שגרם לגויים לטעות ולעבוד לשמש, זהו משום שהוא המאור הגדול והיחיד המאיר לארץ, אבל אם הי' שווה אור הלבנה לאור החמה כמו שהי' קודם שנתמעט הירח, לא היו טועים בזה, ולא היו עובדים לשמש, וזו הכפרה שנצרך להקב"ה כביכול. ע"כ. נמצא לפי"ז, דר"ח זהו יום מיוחד שענינו לכפר על ריבוי ע"ז בעולם, וא"כ הנשים שעמדו בניסיון ולא נכשלו בחטא העגל, ובכך מנעו ריבוי של עובדי ע"ז בעולם, ובפרט מעם ישראל, לפיכך קבלו את ר"ח כיו"ט.

ומה שתמנהו מדוע שבת לוי לא זכה לשבת זה, נראה לבאר, דהנה בתרגום יב"ע על הפסוק (שמות לב כז): "ויאמר להם כה אמר ה' אלוקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו וכו' והרגו איש את אחיו". כתב: "ובעו מן קדם ה' דישתביק לכון חובא דא". ע"כ. ונראה מדבריו דשבת לוי היה צריך כפרה, ויתכן לפרש כוונתו, שזה על שלא מייחו בבני" בעת שעשו את העגל, וא"כ י"ל דלכן לא זכו לר"ח כיו"ט, משא"כ נשים, שאע"פ שגם הן לא מייחו, עכ"ז כיון שאין להן דין 'ערבות' לגבי האנשים, כמבואר בדברי הרא"ש, (ברכות ג יג). לכן אין עליהן טענה זאת.

אולם עדיין יקשה לדברי הרמב"ן שם, שבני לוי כן היו מתרין בעם שלא ישתחוו לעגל, ונראה לומר דהנה 'בדעת זקנים' לבעלי התוס' שם, מבואר דהטעם שבני לוי לא נכשלו בחטא העגל, הוא משום שהיו קרובים למשה רבנו, שהוא משבט לוי, ולא רצו להמיר מנהיג במקומו, ועוד שאינם ברמב"ם, שבני לוי היו עוסקין בתורה, ולפיכך לא נשתעבדו במצרים, ותורתם הצילתם. ע"כ. ולפי"ז נראה לומר דמה שזכו הנשים לר"ח כיו"ט, הוא משום שהן עמדו בניסיון, גם בלי ב' הטעמים הנ"ל.

עוד י"ל דהנה שבת לוי שלא חטאו, היו רק חלק מכלל 'האנשים', משא"כ הנשים שאצלן כל הכלל אינו חטא, ולכן זכו.

ומה שתמנהו הנשים נמנעות מהמלאכות הנ"ל, נראה לבאר זאת, דהנה על הפסוק (שמות לב ד) "ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשוהו עגל מסכה". כתב רש"י בפירוש הראשון: "ויצר" לשון קשירה, 'בחרט' לשון סודר. ע"כ. ומתבאר דצורת עשיית העגל היתה ע"י קשירת התכשיטים בתוך סודר, ונתינתם באש, וכך נוצר העגל, ואפשר דלכך נמנעו ממלאכות הקשורות בבגד.

נושאי הפרשיות הקרובות

מטות - טבילת כלים (לא כב-ג)

דברים - אבלות החורבן

ואתחנן - שמירת הגוף והנפש (ה ט)

ד"ת להנ"ל [יתקבלו רק עד 700 מילים] אפשר להנ"ל [בצירוף שם מלא וטל']
בתיבת עומקא דפרשה בפתח אוצ"ה ס' בית יוסף רח' שדי חמד
או לשלוח בדוא"ל הנ"ל.

אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.

הערות והארות לחידו"ת שבגליון ניתן לשלוח לדוא"ל:

gal200@neto.bezeqint.net

או בתיבת "עומקא דפרשה".

המערכת מתיחסת לתגובות רק תחת שם מלא.

(בפרסום התגובה אפשר להשתמש בר"ת).

גליון זה נתרם ע"י

"דברי אליעזר"

אשר בראשות הגאון רבי מרדכי שמואלביץ שליט"א

לע"נ זקנו מרן הגאון ר' אליעזר יהודה פינקל זצ"ל

מקים עולה של תורה בארה"ק ומייסד ישיבת מיר

אשר עודד ברוח ובחומר כתיבת ואמירת חידושי תורה

ועיסוק עיון התורה ועמקותה

יהי גליון זה לזכרו ומהמשך פירותיו, פירות עמקות התורה שהנחיל לדורות

יום היארצייט יום שב"ק י"ט תמוז